

בס"ד

קונטרס

# פּשט המקרא מסיני

בענין החומש "פשוטו של מקרא"

ליקוט מדברי רבותיה"ק מוסרי התורה מדור דור, שפירושי  
המקרא על דרך הפשט, הוא רק פירושי חז"ל שהם קבלוהו  
מהר סיני וברוח הקודש, ולא שייך בתוה"ק ענין פשוטו של  
מקרא מה שקרוב לשכל הגשמי של האדם כלל, וע"ז  
נאבקו רבותיה"ק עם כיתות המשכילים  
ולכן גודל מעלת פרש"י הק' שנתקבל בכלל ישראל בכל  
הדורות למפרש המקרא, שכל דבריו עפ"י חז"ל, וברוח  
הקודש, וע"ד הסוד

קונטרס זה נתנדב  
לעילוי נשמת רבן של ישראל  
מנחיל האמונה המהורה בדור האחרון  
רבינו הקדוש והמהור בעל ויואל משה מסאטמאר זצוק"ל

\* \* \*

ויה"ר שזכותו הגדול יעמוד לנו ולזרענו להתחזק בשלשלת הזהב  
ביסודות האמונה המהורה הצרופה שקבלנו מסיני  
בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה  
ללא שום שינוי וזיו כלשהו

**פרק א': "העסק בפשוטו של מקרא גורם למינות ואפקורסות, והיא דרך המשכילים והגונים בלימוד המקרא, כמו הביאור של מענדלסאהן שר"**

- ❖ חתם סופר - מאז שהחלו למעום טעם פשוטו של מקרא החל להתנוצץ אפיקורסות בקרב בני ישראל
- ❖ קול אריה בשם החת"ס ז"ע - המתרגמים בראשית כפשוטו של מקרא מראים תיכף ומיד בהתחלה שמפרשין את התורה באפיקורסות
- ❖ בית נפתלי בשם המלבי"ם - המקרא צווח להדורש ולהפרשן שלא ידרשו ויפרשו את המקרא אלא כקבלת חז"ל
- ❖ החיד"א - פירושי הראשונים על המקרא שיש בהם פירושים דלא כפירושי חז"ל הם ממה שזורים שלחו יד בפירושים לאחר פטירתם
- ❖ מהרש"ל - המפרשים את המקראות כפשוטן נותנים יד למינים ולצדוקים ולקלי האמונה
- ❖ הגר"א מווילנא - מעשה באחד שמספר על עצמו שעמד לפני הגר"א ואמר עפרש"י והמדרש שאינם פשוטו של מקרא, ועגשו אותו הביד"ץ בוילנא בעונשים גדולים
- ❖ חתם סופר - לימוד מקרא בדרך פשוטו של מקרא הוא שווה עם דרך הגויים שג"כ לומדים המקרא כפשוטו
- ❖ הגה"ק ר' שאול בראך ז"ע מקאשוי - החרם על ביאור החומש של מענדלסאהן שר"י שרצה שילמדו בדרך פשוטו של מקרא כפשט הלשון, והחת"ס ז"ע היה הראשון שהרגיש בזה
- ❖ רובים לא ירדו לסוף דעתו
- ❖ לב העברי - דרך הצדוקים והמשכילים שלא פרשו המקרא עפ"י חז"ל רק פירשו בדרך פשוטו של מקרא בשכל האנושי
- ❖ ויואל משה - גם בעלי דעות נפסדות לומדים הרבה מקרא, וצריכים להרגיל הילדים תיכף בילדותם בלימוד המקרא יחד עם פירושי חז"ל - המנהג שלומדים עם הילדים תיכף גמ' לפני שגמרו החומש
- ❖ אין לעשות פירושים על החומש לפני שבקיאין בדברי חז"ל כי אז יש לחוש שהוא אפיקורס
- ❖ נצי"ב -
- ❖ חתם סופר -

**פרק ב': "גודל מעלת פרש"י הק' שנכתב עפ"י קבלת חז"ל, וברוח הקודש, ועפ"י סוד, ולמעט לימוד שאר פירושי הפשטנים"**

- ❖ הרמב"ן -
- ❖ חתם סופר -
- ❖ בני יששכר - לא ללמוד שאר פירושי המקרא מלבד פרש"י וכדו' שמפרשים הפשט רק עפ"י חז"ל ולא פשוטן של מקראות
- ❖ הגר"ח מוואלאז'ין
- ❖ פרש"י הק' נכתב עפ"י סוד וברוח הקודש, ובקבלה איש מפי איש עד מרע"ה
- ❖ החיד"א -
- ❖ פרש"י שכן זהו הפשט
- ❖ חפץ חיים - פירש"י היא פשוטו של מקרא ע"פ תורה שבע"פ המסורה לנו בקבלה
- ❖ מהרי"ל - פירוש רש"י ולשונו נכתב ברוח הקודש כאשר נתן ה' בפיו
- ❖ חתם סופר -
- ❖ צמח צדק - אין ללמוד תרגום אשכנזי שנוטה מפרש"י
- ❖ של"ה הק' -
- ❖ אור החיים הק' -
- ❖ הרה"ק ר' שלמה אלקבץ ז"ע -
- ❖ דברי חיים מצאנז -
- ❖ מוהר"ן מברסלב - להתרחק מפירושים הנדפסים בחומש מקראות גדולות ההולכים בדרך המחקר ופשוטן של מקראות - ללמוד רק פרש"י שמפרש הפשט עפ"י חז"ל
- ❖ הגרי"ז מבריסק ז"ע - אין ללמוד לילדים

**פרק ג': "לשון התורה"ק היא בלשון הקודש, ולכן לא שייך ענין פשוטו של מקרא מה שקרוב ללשונינו ולשכל שלנו ללא קבלת חז"ל בפירושים שקיבלוה מסיני וברוח הקודש"**

- ❖ ספר החינוך - מעיקרי התורה להאמין שפירושי המקרא הם רק הפירושים האמיתיים שקבלו חז"ל דור דור עד משה רע"ה ולא שייך כלל פשוטו של מקרא, והמפקפק בזה אינו בכלל עם הקודש
- ❖ רמב"ן - פירוש הגמ' אין מקרא יוצא מידי פשוטו - היינו פשוטו שקבלו חז"ל ולא לפי פשוטו הגשמי שלנו שאין אנו מבינים לשון הקודש - כי אין פשט המקרא כדברי חסדי דעת הלשון
- ❖ לשון התורה"ק אינו כדרך לשון בעלמא, אלא כולה על דרך שמותיו של הקב"ה ואף נכתבה בלי הפסק תיבות
- ❖ מחזור ויטרי - פירושי המקרא שכתבו חז"ל הם ברוח הקודש, שנאמרה למשה רע"ה
- ❖ בהר סיני, וניתן ליכתב לסופרים שבכל דור ברוח הקודש
- ❖ הרבה מקראות בתורה אינן כפשוטן וא"א שיהיו הדברים כפשוטן
- ❖ הרמב"ם -
- ❖ הרא"ש -
- ❖ נצי"ב - טבע כל התורה שאין הספור שבה מבואר יפה ולכן לא שייך פשוטו של מקרא רק עפ"י קבלת חז"ל בפירושי הפסוקים, וזה לא נקרא דרש אלא פשט
- ❖ מהר"ל - הרודפים אחר פשט לשון המקראות עשו את התורה הפקר, דפשט המקראות הם רק קבלת חז"ל בפירושן האמיתי, ולא מה שנראה לנו לפי הלשון - שתרגום המקראות צריך תוספת עפ"י קבלה
- ❖ חומר ולא כלשון המקרא לבד
- ❖ הגר"א - פשוטי התורה מתהפכת כמו חומר חותם
- ❖ דברי יואל מסאטמאר - אף דאין מקרא יוצא מידי פשוטו הרבה מקראות א"א לפרשם כפשטם, וגם פשוטו של מקרא היא רק כפירושי חז"ל
- ❖ בית הלוי - לפני ביאת המשיח יחזרו הנסיונות שהיה אצל כת הצדוקים שפירשו המקרא כפשוטן בשכלן הטבעי ולא כקבלת חז"ל דוקא
- ❖ הגר"א וואסערמאן בשם הגר"ח מבריסק ז"ע - הטועה בעניני מינות בשוגג שנגרם ע"י לימוד פשוטן של מקרא הוא ג"כ אפיקורס - נעביך אפיקורס ג"כ אפיקורס

**פרק ד': "התנגדות נחרצת מגדולי הדורות על הדפסת פירושים וליקוטים של בני דורינו בתוך החומש מתחת פרש"י - ורמב"ן"**

- ❖ חתם סופר -
- ❖ הגה"ק ר' משה אריה פריינד זצ"ל -
- ❖ הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזדיטשוב ז"ע -

אלול תשפ"ב

## שאלֵי שרופה באש!

על החומש "פשוטו של מקרא" ו"רש"י

כפשוטו" שנתפשט בשנים האחרונות

הן כבר נודע בשער בת רבים זעקתם ותחנונם של יראי ה' די בכל אתר רבנן ותלמידיהון, זקנים וישישים בחכמה וקבלת המסורה, ובתי דינים גדולים בירושלם ובני ברק, על דבר החומש עם פי' החדש "פשוטו של מקרא" שנתפשט בשנים האחרונות בכל קצוי תבל, אחר שנתגלה בו כמה וכמה ענינים שלא שערום אבותינו.

יש שעוררו על הרבה מ"מ בספר שהולך בנתיבות אפילות ומסולפות, ויש שעוררו על מקומות בפירושים על החומש וכן ברש"י כפשוטו שמקורו מתרגום אשכנזי שמחברו הוא המשכיל מענדלסון שר"י.

ולא על הכלל כולו יצא, שיש ביניהם תמימים וישרים שלא ידעו ולא הבינו כלל לכל המתרחש מתחת ידיהם, אולם אין עצה ואין תבונה נגד ה', ובוודאי מובתם ותיקונם בתיקון הענין ביסודו, וה' הטוב יכפר כי לכל העם בשגגה.

אמנם בקונטרס הזה יבואו בעזרת ה' יתברך דברי רבותינו הקדושים מדור דור לברר האיסור על החומש הזה גם ללא כל החששות הנ"ל, ממעם יסוד היסודות ושורש האמונה בפירושי התורה שפירשו רז"ל בקבלה מסיני ברוח הקודש, וכל הרעיון ודרך הלז אשר יבונה פשוטו של מקרא הוא סתירה גמורה ביסוד פירושי חז"ל על דרך הפשט, והוא היפוך הנמור של הפי' והתרגום האמיתי בתוה"ק שקבלו חז"ל ברוח קדשם שהוא ביסודו דלא כפשוטו של מקרא של השכל הגשמי שלנו אלא באופן שקבלוהו מסיני וברוח הקודש.

וכיון שהוא יסוד היסודות בהאמונה הצרופה בתורה שבע"פ וקבלת חז"ל ראינו בזה ללקט מדברי רבוה"ק ראשונים ואחרונים המפוזרים בספה"ק לתועלת מבקשי האמת.

ויה"ר שנוכה במהרה להתגלות אור התורה ומהרת האמונה בקרב ישראל, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

## פרק א'

"העסק בפשוטו של מקרא גורם למינות ואפקורסות, והיא דרך המשכילים והגוים בלימוד המקרא, כמו הביאור של מענדלסאהן שר"י"

## חֶמֶם סוֹפֵר

מאז שהחלו למעום טעם פשוטו של מקרא החל להתנוצץ אפיקורסות בקרב בני ישראל

בהיות התורה כתובה בלשונה שנאמרה מפי הקב"ה למרע"ה הרי היא כפטיש יפוצץ סלע וכל פסוק סובל כמה פירושים שונים וממש אין לומר בו דבר ע"ד פשוטו שלא יסבול גם פי' אחר ועל כרחן של ישראל שישמעו לדברי חכמים ולפירושים וחידותם, משא"כ בהעתק התורה ללשון לע"ז א"א כ"א לבחור ע"כ כוונה פשוטה אחד ולכתבו באותו הלשון כי אין לשונות העמים סובלים ככה וגם אין אתנו יודע עד מה לכתוב בחכמה ובינה כמו שנכתבה התורה ע"י הקב"ה, והיות כן

בהעתק התורה יונית אז החלו עם בני למעום טעם פשוטו של מקרא ומאז החל האפיקורסות להתנוצץ ולא אבו שוב לשמוע לקול דברי חז"ל ולפירושיהם כאשר בעו"ה עדיין מרקד בנינו, ולסברא מזוייפת של אותם הכופרים אין תועלת במעשה עזרא ואין הפסד וצרה כ"כ במיתתו.. מ"מ אח"כ כשהועתקה התורה יונית בחרו להם פשוטה של מקרא עד שלא נודע להם שוב מה צרה היה כיום ט' במיתת עזרא הסופר..

(דרשות חתם סופר לח' טבת דף ק"א ע"ב)

## קול אריה בשם החת"ם זי"ע

המתרגמים בראשית בפשוטו של מקרא מראים תיכף ומיד בהתחלה שמפרשין את התורה באפיקורסות

המים קדמו דכתיב ורוח א' מרחפת על פני המים, ועוד שהשמים מאש ומים נבראו וע"כ לא לימד המקרא בסדר המוקדמים ומאוחרים כלום ע"ש, נמצא דהמתרגמין "אם אנפאנג" הוא אפיקורסת ומגלה פנים בתורה שלא כהלכה, וע"כ דהתורה צריך ללמוד רק על דרך דרשות חז"ל ואין המקרא אומר אלא דרשוני..

(תולדות קול אריה עמ' קכ"ט)

..היה רגיל לומר בשם רבו החתם סופר ז"ל על המתרגמין בראשית "אם אנפאנג" ("בהתחלה" היינו שנברא בהתחלה) הם מראים תיכף מיד בהתחלה שמפרשין את התורה באפיקורסת, דהרי רש"י פירש אין המקרא הזה אומר אלא דרשוני בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית, דאין לפרש בראשית הכל נבראו שמים וארץ דא"כ תמה על עצמך שהרי

## בית נפתלי בשם המלבי"ם

המקרא צווח להדורש ולהפרשן שלא ידרשו ויפרשו את המקרא אלא כקבלת חז"ל

..שמעתי בעת שהגאון המלבי"ם ז"ל היה בבערלין ונאספו אליו כל המשכילים וכיבדו בדרשה בבית

באות בלי חיבור לא הוה כמ"ש רז"ל, ואדרבא דבגמ' קידושין (דף מ"ט ע"א) מצינו המתרגם פסוק כצורתו ה"ז בדאי, והמוסיף מלין ה"ז מחרף ומגדף..

(בית נפתלי דרושים לשבת הגדול דף נ"ב מוסיף ע"ד אביו הנ"ל)

הכנסת ופתח במאמר רש"י הלזה ואמר דלכאורה משולל הלשון, אלא שתיכף בתחלת התורה רצה רש"י להציג לשון כזה למלמד להועיל ור"ל שהמקרא צווח להדורש ולהפרשן שלא ידרשו ויפרשו אלא בהקדמת אמתיות בשרז"ל וז"ש אין המקרא הזה וכו', אבל אם מפרשי' לתורה אות

❧ החיד"א ❧

**פירושי הראשונים על המקרא שיש בהם פירושים דלא כפירושי חז"ל הם ממה שזרים שלחו יד בפירושם לאחר פטירתם**

אותם הלשונות הזרים נגד הדין ורז"ל הם מראב"ע אמאי לא העיר הרמב"ן עליהם אלא מוכח דאיכא בנייהו שאינם מדברי הראב"ע ושלטו יד זרים לכתוב אשר לא עלה על לבו..

(שם הגדולים מערכת גדולים אות א [פט] רבינו

אברהם ן' עזרא)

-שדי חמד בשם ר' חיים פאלג'י-

..הרמב"ן והרד"ק ושאר גדולי מפרשי התורה.. הרב יפה ללב נר"ו (לר' חיים פאלג'י) בדף קכ"ז ע"ד.. כתב דכל מקום שנמצא בדבריהם היפך הש"ס יש לתלות שהוא הוספה מאיזה תלמיד, וכמ"ש מרן חיד"א בועד לחכמים (עי' שה"ג במערכת גדולים בשם הראב"ע) על הרב ראב"ע שכל לשון שימצא בפירושו מנגד לדברי רז"ל אינו מהרעב"א רק מתלמידיו אחר פטירתו..

(שדי חמד כללי הפוסקים סימן י' אות י')

רבינו אברהם ן' עזרא מופלא בחכמות ואת הגלוי חכמת הדקדוק שחיבר הרבה ספרים בדקדוק וקצת נדפסו ..הרב בנימין איספינווא ז"ל עשה באור לפי' הראב"ע לנביאים וכתובים ובהקדמתו מביא מ"ש הרב רפאל אשכנזי ורבני איטליא בכ"י שנתברר להם שתלמידיו של הראב"ע שלחו יד בפירושו והוסיפו מדעתם דברים אשר לא כן. וכל לשון שימצא בחומש ובנביאים שהוא מנגד לדברי רבותינו ז"ל איננו מהראב"ע עצמו רק תלמידיו בלי ידיעתו אחרי מותו שלחו יד והראב"ע וכסאו נקי. זהו תורף דבריהם. ואם כנים הדברים תנוח דעתנו:

אך מה נענה דזמנין רבינו הרמב"ן כותב עליו בתוקף כגון מ"ש פרשת שמות יוצק זהב וכו' והרמב"ן היה סמוך לזמן הראב"ע ונתאמת אצלו כי הוא זה פי' הראב"ע עצמו. אמנם זיל לאידך גיסא דאם כל

❧ מהרש"ל ❧

**המפרשים את המקראות כפשוטן נותנים יד למינים ולצדוקים ולקלי האמונה**

לא לחיוב ולא לפטור לא לאסור ולא להתיר, כי עשה כמה פעמים נגד ההלכה אפילו נגד חכמי המשנה ונגד אמוראי התלמוד בלי מספר, ואמת שמעתי אומרים עליו שכך היה מכריז והיה מודיע לרבים שאינו רוצה לישא פנים אלא לפרש עד מקום אשר שכלו יגיע לולי הקבלה, כאשר רימו

החכם ר'.. אשר לא היה בעל תלמודא ורוב בנינו ופירושו על דרך התכונה והטבעי וקבלת חיצונות, והתרים בכמה מקומות נגד דברי חכמי התורה והתלמוד, או מבלי השגחה או מבלי ידיעה, וכבודו במקומו מונח כי חכם גדול היה ואין משיבין את הארי, כי אין הולכין אחר פירושי

במקצת מקומות בפירוש התורה לולי הקבלה הייתי אומר כו', אעפ"כ לא צדקו דבריו בעיני, ולפי דעתי שכבר נתן עליו הדין כי נתן יד למינים

ולצדוקים ולקלי האמונה, אני הגבר אשר ראה עני עמו.. (ים של שלמה בהקדמה למסכת בבא קמא)

### ☞ הגר"א מווילנא ☞

**מעשה באחד שמספר על עצמו שעמד לפני הגר"א ואמר עפרש"י והמדרש שאינם פשוטו של מקרא, וענשו אותו הביד"ץ בוילנא בעונשים גדולים**

..ויען ויאמר לי (הגאון) באר לי ההבדל שבין לשון ששון, שמחה, גילה רינה, דיצה, חדוה, הנמצאים בתנ"ך, ואמרתיו לו כאשר עם דעתי, ענה ואמר לי, הלא שכחת לבאר דיצה, אמרתי דיצה אינו שמחה בלה"ק, השיב הלא מקרא מפורש באיוב, לפניו תדוץ דאבה, אמרתי לו בעלי הפשט יבארוהו על דרך לשון חכמים דין בי' מידי, הוסיף ואמר הלא רבינו הגדול רש"י ז"ל פי' דיצה לשון שמחה, השיבותיו כי רש"י לא השכיל לפרש על דרך פשוטו של מקרא, וברגע הרגשתי, כי אחזו רעדה לקול דברי, והשיב בקול עז, הלא רבותינו הק' בעלי המדרש פי' בלשון שמחה.. והשיבותיו גם בעלי המדרש הלא נודע כי אינם מבעלי פשט הנכון, ופנה ערפו אלי ושב לחדרו.

ואנכי הלכתי למלוני, אך טרם בואי אל מנוחתי קדמוני שני מלאכי חבלה, וקראו אותי לבוא לפני פרנסי העיר וב"ד, אמרתי מה פשעי כי דלקתם אחרי, והשיבו לך ועמוד לפניכם, ותשמע פשר הדבר.. ובאתי ואעמוד לפניכם, והיו לפני ז' זקנים מוכתרים בטלית ותפילין ויעמוד זקן אחד מהם, ויאמר לי אתה זה אשר חרפת ונדפת על חכמי המדרש ז"ל ועל דברת רבינו ז"ל, והשיבותיו לא

חרפתי ולא נדפתי, ויאמר אלי ומה זה אמרת לפני הגאון, אז אמרתי כי אינם מפרשים על דרך הפשט אמרתי, ורמזו חזקן בידו, ויקחוני שני המחבלים ויוציאוני לחוץ לפניכם, והתמהמהו כמו חצי שעה, והשיבוני לפניכם, ושני מלאכי חבלה אלה, אחד עומד לימיני, ואחד לשמאלי לשטני, ויעמוד חזקן הראשון עוד הפעם, וקרא לפני פיתקא דבי דינא, כי מחוייב אנכי ללקות ארבעים, כדין המבוזה ת"ח, ובמכות אלה הוכתי.. ועוד לא שקמה רוחם בזה, כי אם הביאוני לפני פתח בית הכנסת, וביאו צוארי בסוגר בתחי ברזל האחוזים בקירות בית הכנסת, לעמוד קבל עם, וממעל לראשי הדביקו נייר, רשום עליו כי זה האיש נענש על שהלעיג על דברי רבותינו הק', וכל הבא תפלת המנחה, ובא ועמד, וקראו אותי פושע ישראל, ומפני לא חשכו רוק, וכמעט מאשר ירוק ירקו בפני, נעשה רקק מים מהלכת כמו ירדן לפני, הלא תדע כי אין ווילנא כמו ברלין, כי בוויילנא המון רב וכולם מקטנם ועד גדולם יבואו לעת התפלה, וככלות תפלת המנחה הוציאוני חוץ לעיר, וישלכוני לדרכי..

(עליות אליהו הערה אות ל"ד)

### ☞ חתם סופר ☞

**לימוד מקרא בדרך פשוטו של מקרא הוא שווה עם דרך הגויים שג"כ לומדים המקרא בפשוטו**

..במסכת שבת (דף ס"ג.) אמר רב כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין הוי גמירנא לי' לכוליה ש"ס ולא

הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא, מאי קמ"ל דליגמר איניש והדר ליסבר, והנראה מזה

ההמה.. וכן בנינו וזרעינו אם ילמדו בתחלת גדולם פשט המקראות והחכמת החיצונים שהם חוץ לתורה, אזי טרם גדולם פשט המקראות והחכמות החיצונים שהם חוץ לתורה, אזי טרם יגדלו ויגיעו לחלק הדרושים ותורה שבע"פ שהוא העיקר, טרם יגיעו לזה כבר בחרו בהפקירא וכפרו בה' ותורתו, כאשר עינינו רואות בדור הרע הזה מכמה מדינות שהפכו הסדר שקבעו ראשונים ונכשלו, ואין א' מאלו הבנים שלא יצא מהדת בעו"ה, ואין א' מהם חפץ בתלמוד ש"ס והוראות או"ה, ולא יצלה מהם להצלחה אמיתית..

(תורת משה פר' בשלח דרוש שנת תקע"א ד"ה ויהי בשלח)

שחז"ל הפכו הענין ללמוד את בניהם כול' גמרא והמקראות ע"ד הדרושים מבלי הודיעם פירוש הפשוט ושאינן מקרא יוצא מידי פשוטו, וזה נראה לכאורה רוע הסדר ח"ו, ואין ספק שכך קבלו איש מפי איש וכן ראו אבותיהם ואבות אבותיהם מעולם..

..א"א להבדיל עם בני ישראל מיתר העמים כ"א בהפרידם מהם ומדרכם לגמרי, ולא ללמוד חכמתם במה שהם משתוים עמנו, ואפילו לא המקרא על דרך הפשוט, כי בזה הם שוים עמנו, כי חיש קל מהרה יהפך לב האדם לשוב להמונם אם לא יתרחק בתכלית הריחוק.. כי כל הלימודים האלו וסדר הלימוד הנ"ל הוא עודנו קרוב לדעת הגוים

### 🕉 הגה"ק ר' שאול בראך זי"ע מקאשווי 🕉

החרם על ביאור החומש של מענדלסאהן שר"י שרצה שילמדו בדרך פשוטו של מקרא כפשט הלשון, והחת"ם זי"ע היה הראשון שהרגיש בזה ורבים לא ירדו לסוף דעתו

והנה בדור שלפנינו קם רשע ערום מאזעם מענדלסון שר"י, והוא רצה להפוך הקערה על פיה, שילמדו רק תנ"ך כפשיטות בלי קבלת חז"ל, והגאון החתם סופר היה הראש והראשון שהרגיש בסם המות הזה, ואסר לזרעו אחריו ליגע יד בביאורו, וכן סיפר לי זקן מופלג אחד שהיה באותו מעמד כשהיה החתם סופר זצ"ל ביערגען, והרעיש לכל להחזיק בביתו טומאה זו, ורבים לא ירדו לסוף דעתו, ועלה בידו להשחית מדינות שלימות, עד שלא נשאר שם וזכר ליהדות.. מענדלזאהן הי' שונא ישראל והקב"ה שילם לו כרעתו שלא נשאר לו זרע בישראל שכולם נשתמדו כן יאבדו כל אויביך ה', והגאון בעל ח"ס ברוח קדשו הרגיש מיד בארם שתחת לשון הכופר הנ"ל ולא יראה בכל גבול ישראל חומש עם העתקת וביאור מענדלזאהן שר"י.. (ספר אבות על בנים פרקי אבות פ"ה משנ' כ"א דף ע"ח)

..במשנה בן חמש שנים למקרא בן עשר שנים למשנה בן י"ג למצות בן ט"ו לגמרא וכו'.. האמת שרבותינו בדורות שלפנינו החזיקו הילדים בעודן קטנים ללמוד גמרא וכבר היה מן הגאונים שעררו ע"ז למה שינו סדר הלימוד מהמבואר במשנה עד שקם הגאון החת"ם זצ"ל בתורת משה פר' בשלח (הנ"ל).. ומה מתקו אמריו ונתפשטו כל הקמטים שבזמן המשנה שכבר הבדלנו מן האומות והיינו בארץ ישראל הי' ודאי הסדר הנכון כמו שאמרו במשנה, אבל מעת שנתפורנו בין האומות היה מן ההכרח להפך הסדר..

ומתאים לכ"ז מה שפירש הערוך (בערך הג') מנעו בניכם מן ההגיון, פירש מפתרון פסוק בצורתו, הרי שאנו צריכין ללמוד הפסוק עם דרש חז"ל ואם ילמד כפשט הלשון כמו שאומות לומדין, הוא סכנה להלכד ברשת אפיקורסים.



### לב העברי

## דרך הצדוקים והמשכילים שלא פרשו המקרא עפ"י חז"ל רק פירשו בדרך פשוטו של מקרא בשכל האנושי

החתם סופר ז"ל על גמ' שבת (דף ס"ג.) א"ר כהנא כד הוינא בר תמנסר שנין והוי גמירא ליה לכולי הש"ס ולא הוי ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ע"ש, התבוננו בדברים אלו ושימו על לב לידע איך דברי חכמים כדרכונות, בימים ראשונים לא ידעו כלל שיש גם פנים בתורה כפשוטו, כי כך מקובלנו זאת התורה עפ"י פירושים של מאמרי חז"ל, והתורה שבכתב היא רק בחינת רמזים וסימנים, כאשר משה קיבל תורה מסיני והיה שם מ' יום בשביל תורה שבעל פה.. ועכשיו עלו הקמיונים הללו חדשים באו וראשית לימודם להשריש בלבב ילדי בני ישראל תורה שבכתב בפשט, וטרם ידיעתם מש"ס ומדרשי חז"ל כלל וכלל, כבר אחזו דרכם למו אין מקרא יוצא מידי פשוטו אשר היה הפתח חטאת לצדוקים קראים ראשונים ר"ל, ופרשו רשת לרגלי ילדי בני ישראל.. עאכו"כ שמצוה לשרפם, והמניחו בביתו עובר בכל רגע על אל תשכון באהליך עולה וגו' ולא תשים דמים בביתך וגו' ובערת הרע מקרבך וגו'.. מצוה לבערו מן העולם ואסור לבוא בקהל וק"ו לבקש תורה מפיהו כאשר כבר יצא הפסק ע"ז מפי הגאון בעל הפלאה ז"ל שכתב עליהם צא טמא יקרא לו.. וכאשר הוסיף עליו מרן ח"ס ז"ל באזהרה יתירה שלא ליגע בהם למען לא ימיטו רגליהם בעולם הבא, ומעתה הירא את דבר ה' ידע את אשר לפניו וישמור מהם וכיוצא ספרים חדשים אשר יוצאים ברור הזה, ואף גם אם נדפסו ע"ש ראשונים נוחי נפש ז"ל צריכין דרישה בדיקה וחקירה ושמירה יתירה מפני תערובות המינין.. על הדין סמך מרן ח"ס ז"ל ע"ב נהג בו בזיון וזרקו לארץ..

(בית יוסף חדש דף י"ח ע"ב, לבעמח"ס לב העברי)

..וכמה פעמים הזכיר רבינו (החת"ס) ז"ל האי גמ' שבת ס"ב אמר רב כהנא.. ולא הוי ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא.. ואמר זה מרן רבנו ז"ל, כלפי החדשים דחזו משם איך תורה שבכתב בלא תורה שבעל פה, הוא כגוף בלא נשמה, ובדורות הראשונים מיד כאשר ידע הנער להגות בתורת אלקים, מיד פרשו המקרא ע"פ דרשת חז"ל, תורת אמת הניתנה מסיני, קו"ח לעשות מדברי אלקים חיים, שכל אנושי הפשוט בלבד ח"ו, איך קוצצין בזה כנטיעות, והוא החומת ברזל אשר הפסיקה מקדם, בין הצדוקים לפרושים, והיא תפסוק ג"כ בדורינו, בין הצדוקים החדשים, לישראל הנאמנים לה' כאשר קבלו מאבותיהם הפרושים..

(לב העברי דף נ"ז ע"ב בהערה אות א', להרה"צ ר' עקיבא יוסף שלעזינגער חתן הגה"ק ר' הילל מקאלעמייא זי"ע)

..בין תבין את אשר לפניך בחומש רמ"ד, ועפ"י דברי הרמב"ם בפסקיו עולה הלכה שמצוה לשרפו.. אם גם נמצאים עוד ספרים מתרגמי תורה בלשון המון עם, הם עשו כן בצירוף עם דרשות חז"ל, כאשר עשה ב"צאנה וראינה" וכו' וכדומה שארי תרגומי לע"ז מן הקדמונים, כולם הם בשילוב ע"פ פירש"י ודברי חז"ל, משא"כ האנשים האלה, כל ביאתם באיסור להעמיד יסוד הקראים, "אין מקרא יוצא מידי פשוטו", וזה כל פרי מעשיהם בניאורם ותרגומן, ופוק חזי הוביח סופן על תחילתן, איך החברת פועלי און אלו רובם המירו דתם בעצמן, ויצאו לע"ז ולא נשאר להם ניין ונכד בישראל.

ומצוה לפרסם אשר היה מרגלא בפומיה של מרן

### 🕊 ויואל משה 🕊

גם בעלי דעות נפסדות לומדים הרבה מקרא, וצריכים להרגיל הילדים תיכף בילדותם בלימוד המקרא יחד עם פירושי חז"ל – המנהג שלומדים עם הילדים תיכף גם לפני שגמרו החומש

אף פשוטי המקראות טרם שהשלימו נפשם בלימוד המדרשות ותורה שבע"פ כמ"ש במסכת שבת א"ר כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין והוי גמירנא לי' לכולי ש"ס ולא הוי ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא, כי אם ילמדו בתחלת גדלם פשוטי המקראות אזי טרם יגדלו ויגיעו לחלק הדרושים ותורה שבע"פ שהוא העיקר כבר בחרו בהפקירא וכפרו בה' ובתורתו וע"כ הפכו הסדר בלימוד המקרא יעיי"ש שהאריך בנועם דברי קדשו זלה"ה..

(ויואל משה מאמר לשה"ק אות י"ג)

..ויש להעיר עוד דהנה במשנה סוף פ"ה דאבות בן חמש למקרא, בן עשר למשנה בן ט"ו לתלמוד, והמהר"ל מפראג ז"ל צווח ככרוכי' למה אין עושין כסדר הזה ללמוד קודם כל המקרא כולו ואח"כ כל המשניות כולו ואח"ז ללמוד גמ'.. אבל כבר נתפשט המנהג זה כמה מאות שנים בכל בתי הת"ת שתחת כל גדולי ישראל שאין עושין כסדר הזה, אלא לומדים גמרא תיכף אחר איזה זמנים שלמדו חומש ורש"י, גם המהר"ל מפראג כתב שכן עושין הרוב אלא שהתמרמר עליהם מאוד, אבל מאז ועד עתה כמה מאות שנים שעושין כן בכל המקומות, וא"א לומר שכולם טעו בכל הדורות שהרי הנהגת הת"ת הי' תחת גדולי הדור ובודאי טעמם ונימוקם עימם..

וכפי הנראה הכריעו כדעת הש"ך ז"ל שהב"ח כתב בסי' רמ"ה דשלא כדין נוהגין העולם שלא ללמד את בניהם תנ"ך, וכתב ע"ז הש"ך (שם סק"ה) ואני אומר מנהגן של ישראל תורה היא..

..כדי להבין מה שבש"ס לא הזכירו מלימוד הלשון כלל אף ברמז, הנה ראשית ראיתי להעתיק דברי הצ"ח שכתב על מימרא דר"א מנעו בניכם מן ההגיון (ברכות דף כ"ח ע"ב) [ולא נמצא זה בספרי הצ"ח המצויים בידינו אלא בספרי הצ"ח הראשונים שהדפים הוא ז"ל, וכפי הנראה שלטו ידי זרים באותה הדפוס והשמיטו אלה הדברים שהמה נגר האפיקורסים ושוב נדפס כן בדפוסים שלאחריו..] וז"ל שם "משום שלימוד המקרא גם אפי' אותם שיש להם דעות נפסדות לומדים בשביל הלשון כמו שלומדים שאר לשונות, ואם לא תשגיח על בנך בילדותו רק על לימוד המקרא, יכול להיות שתקח לו מלמד אחר משלהם כי גם הם יודעים ללמדו, ומתוך כך בנך נמשך אחריהם גם בדיעות נפסדים. (וכפרט בזמנינו שנתפשט התרגום אשכנזי וזה מושך לקרות בספרי הגוים כדי להיות בקי בלשונם, ולכן הזהיר מזה), אבל חנוך לנער על פי דרכי התורה והושיבום בין ברכי תלמידי חכמים, גם בילדותם בלמדם מקרא קח לו מלמד תלמיד חכם וירגילו תיכף גם במשנה וגמרא. (והרבה יש להוכיח על זה בדורינו שפשתה המספחת מאד, ומן השמים ירחמו)" עכ"ל.

הנה מה שחשש יותר בלימוד מקרא.. אף שבאמת גם בלימוד גמרא ופוסקים צריך לקדק.. במקרא שמצוי יותר אותן שלומדים אותה בשביל הלשון חוששין למצוי דילמא יהי' לפעמים איזה תקלה ח"ו ולא אדעתי'..

וכעין זה כתב החתם סופר פר' בשלח שלא למדו

אחר שנמר כל הש"ס, וא"כ כל מה שלמדו קודם מקרא הי' רק עפ"י דרשת חז"ל, ועכשיו א"א לידע הדרשות שדרשו חז"ל במקראות כי אם ע"י לימוד הנמרא..

(ויואל משה מאמר לה"ק אות כ"א)

### אין לעשות פירושים על החומש לפני שבקיאין בדברי חז"ל כי אז יש לחוש שהוא אפיקורס

וכן בריש ויקרא יחיו דגן בתלמוד ויפרחו כגפן באגדה, למדנו כשם שאין לשתות יין לפני מאכל לחם באשר היין משכר אז ביותר ומאבד את הדעת, כך אין להשקיע הדעת באגדה לפני התלמוד, שהוא מאבד את הדעת אז..

(הרחב דבר דברים פרק לב)

..מי שאינו ת"ח אין לו להתקשט בכ"ד מקראי קודש, פי' שאין לו לעשות פירושים ולהפשיט, רק לקפל המקראות, ומי שרוצה להפשיט לפי דעתו, כל עוד לא עמד על דעת חז"ל, יש לחוש שהוא אפיקורס, ומטה המקראות אחר דעתם..

(העמק שאלה, הקדמה אות ד')

### חתימת סופר

..ואני שמעתי דברי קדושים יצאו מפה קדוש מורי הפלא"ה זצ"ל זכותו יגן עלי, וכה אמר "סימן זה יהיה בידכם, כל אלו חובר מחברות הרבה, ולא א' בהם בהלכה א' או פרק ומסכת א', כי אם בפירושי וביאור פסוקים וחקירות ודרשות", ואמר זה בשנת תקמ"ג בתחלת הרעש של ספרי רמ"ד ונה"ו, ואוי לנו מן אז ועד עתה כמה מדרגות ירדנו, עשר מונים מעלות לאחור בעו"ה, על זאת ידו כל הדווים, והכל צריך בדיקה והלואי יצא עמר נקי..

(שו"ת חתם סופר החדשות או"ח סימן ו')

שאנו סומכין אהא דאמרי' בסנהדרין, ש"ס בבלי שבלול במקרא ובמשנה ובש"ס.. וצ"ל כוונת הש"ך.. שנשתנה הדין אחר סידור התלמוד שסידרו אותו כלול מהכל.. וכן במקראות שא"ר כהנא דלא ידע שאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד

### נצי"ב

..והיינו שהזהיר ר"א לתלמידיו מנעו בניכם מן ההגיון [ברכות כ"ח], ופרש"י שלא יעסקו במקרא יותר מדי, ואין הכוונה שלא ילמדו הרבה מקרא, וגם הלא לא נזכר במלת הגיון ביחוד מקרא, דמשמעות הגיון הוא עיון, כפרש"י ע"ז די"ט יהגה יעין, אלא ה"פ מנעו בניכם שלא הגיעו עוד לתלמוד התלמוד ועומדים בלימוד מקרא, מן ההגיון, שהוא העיון שלא יעיינו עוד בלמודם שהוא מקרא, באשר לא עמדו עוד על עיון התלמוד לבוין אל האמת. ואיתא בש"ר פמ"א ככלתו, אמר ר' לוי ארשב"ל מה כלה זו מקושטת בכ"ד קשוטין כך תלמיד חכם צריך להיות זריז בכ"ד ספרים, ומזה יש להבין דכמו אשה שאינה כלה, אין לה להתקשט בכ"ד קשוטין, ואם תתקשט תהא חשודה לזונה, ורק רשאה לקפל תכשיטיה ולשאת בחיקה, כך מי שאינו תלמיד חכם אין לו להיות זריז לפרש כ"ד ספרים, ואם יפרש אזי יהא חשוד שסר מן הדרך, והוא אפיקורס, באשר הטעות מצוי לפרש בדרך לא טוב ונושא דרך אמונה, ואין לו רשות כי אם להיות בקי בכ"ד ספרים, אבל לא לפרש, אם לא שהוא תלמיד חכם בקי בתלמוד ובדברי אגדה. ובב"ר פ' תולדות אמרו ורוב דגן זה תלמוד ותירוש זה אגדה,

## פרק ב'

"גודל מעלת פרש"י הק' שנכתב עפ"י קבלת חז"ל, וברוח הקודש, ועפ"י סוד, ולמעט לימוד שאר פירושי הפשטנים"

## ❁ הרמב"ן ❁

..ואשים למאור פני גרות המנורה הטהורה, פרושי רבינו שלמה עמרת צבי וצפירת תפארה, מוכתר בנימוסי במקרא במשנה ובגמרא, לו משפט הככורה, בדבריו אהגה, באהבתם

אשנה, ועמהם יהיה לנו משא ומתן דרישה וחקירה, בפשטיו ומדרשיו וכל אגדה בצורה, אשר בפירושי זכורה..

(רמב"ן הקדמה על התורה)

## ❁ חתם סופר ❁

..בספרי רמ"ד אל תשלחו יד, עולמי עד, אז רגלך לא ימעד - תנ"ך עם פירש"י ותורה עם פי' רמב"ן תהגו ותלמדו את בניכם כי הוא ראש אמונה אומן, ובו תתחכמו מכלכל דרדע והימן..

(צוואת חתם סופר זי"ע)

## ❁ בני יששכר ❁

לא ללמוד שאר פירושי המקרא מלבד פרש"י וכדו' שמפרשים הפשט רק עפ"י חז"ל ולא פשוטן של מקראות

..ובתנ"ך נראה לי בעתים הללו ימעט בלימוד פירושי הפשטנים חוץ "פירוש רש"י" שהוא כרכא דכולה ביה, כלול בנתיבות חז"ל חכמי האמת, ודבריו לפי הפשט מיוסדים על אדני האמת ואינם נוטים מדרכי נתיבות אמיתיות דברי חז"ל מה שאין כאן שארי בעלי הפשט, הגם שלפי דורם גם עליהם יתאמר מאמר חז"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אבל בדורותינו אלה שבעוונותינו הרבים נתרבו כתות המופקרים ההולכים אחרי שרירות ליבם, ובהפקירא ניחא להם, לא רציתי להרחיב הדיבור בהם, מחוייב כל אחד להגות בתנ"ך על פי יסודות חז"ל ובשביל זה ציוו לנו חז"ל מנעו בניכם מן ההגיון..

(הוספות מהרצ"א לבעל בני יששכר זי"ע על ספר "סוד מרע ועשה טוב" סימן פ"ו אות ד')

..ראיתי כמה וכמה שערוריות בפירושי הרבה מהפשטנים, המשביל ע"ד לא ילמוד לבנו

רו"ל (ברכות דף כ"ח:): מנעו בניכם מן ההגיון. וזאת לדעתי ג"כ אשר מעולם תמהתי על מנהגינו משנים קדמוניות כאשר אנו מחנכים את בנינו לתורה אזי תיכף אחר שלומדים עמהם פירוש המלות מאיזה פרשיות שבתורה מתחילין ללמוד עמהם גמרא והיה הדבר הזה בעיני לפלא, ועלה בדעתי שמהראוי ללמוד עם הנער כסדר כל התנ"ך עד גמירא עד שיהיה מורגל בהם, וכאשר יתרגל

(ו)  
..ונראה לי עפ"י מה שכתבתי כמה פעמים, דברי הראשונים ובפרט דברי רש"י ז"ל מדוקדק ברוח הקודש..

(ליקוטי מהרצ"א פר' עקב אות רמ"ה)  
..בראשית -יצורף- רש"י בת"א, הסכימו כל החכמים שבדורות שאדונינו רש"י ז"ל הוא ראש המפורשים, ומן השמים הסכימו על ידו, ובודאי לא במקרה הוא ונרמז בר"ת ר'בינו ש'למה י'פרש ב'יאור ת'ורת א'מת..

(אגרא דכלה פר' בראשית אות ל')

### ❁ הגר"ח מוואלאזין זי"ע ❁

והמה בכלל מאמר חז"ל מנעו בניכם מן ההגיון, ומזה פקרו האפיקורסים שנתנו עיונם בזה יותר מדאי ונעשית אצלם עיקר..

(שאלתות מהגר"ח מוואלאזין, אות ל')  
תנ"ך טוב ללמוד עם פי' רש"י, ואין צריך לכל הפירושים.

(שם אות ס"ז)

במקרא יתחילו ללמוד גמרא ויהיה זה הדרך נקל להם להבין תיכף המו"מ של הגמרא..

..אבל שבת וראיתי ונתיישבתי בדעתי וברכתי ברוך הבוחר בישראל ובמנהגיהם, כי חז"ל אמרו מנעו בניכם מן ההגיון, ע"כ יש ללמד ולחנוך את הנער תיכף בהתחילו להציץ פרח השכל להיות בקי בשותא דחכמים ומדרשות חז"ל בתורה שבע"פ עד שיהיה תקוע בלבו פשטיות המקראות, ואז ידע להבין שפחיות המקראות ודברי נבואה עפ"י קבלת חז"ל, וז"ש רז"ל מנעו בניכם מן ההגיון, המשכיל יבין. (מעין גנים למרן בעל בני יששכר זי"ע פרק י"ב אות

..תנ"ך, ללמוד עם פי' רש"י ומצודת דוד וגם מצודת ציון ורד"ק, אך כל זה אינו מעכב, ושלא לדרוש אחרי פירושים שונים שזה בכלל מאמר חז"ל מנעו בניכם מן ההגיון, ושלא יהי' ח"ו יצא הפסדו בשברו..

(כתר ראש אות נ"ח)

..וטוב ללמוד ספר המכלול והרש"י בתנ"ך, ומצודת דוד וגם מצודת ציון ופי' רד"ק, וכ"ז אינו מעכב,

### פרש"י הק' נכתב עפ"י סוד וברוח הקודש, ובקבלה איש מפי איש עד מרע"ה

(שם הגדולים ח"א מערכת גדולים אות ש' ל"ה)  
..מאור הגול' רש"י אשר על כל טיפת דיו יושב עליה ז' נקיים ויהי הקצר אמיץ ומדקדק אפי' על אות אחת כמפורסם.. ואין ספק כי כל דבריו אמרי צדק ואפי' אות אחת יסודתו בהררי קדש רבותינו ז"ל..

(שו"ת חיים שאל חלק א' סימן ע"א)

### ❁ של"ה הק' ❁

..ובפרט דקדוקי רש"י, כי בכל דיבור ודיבור של רש"י יש בו נסתרים ענינים מופלאים כי חיבר החיבור שלו ברוח הקודש, צאו וראו ברש"י על התורה שהקורא סבור שהוא קל, ראו במזרחי ובכל

### ❁ החיד"א ❁

..ושמעתי מפה קדוש רב מופלג שקיבל מרבו דרש"י התענה תרי"ג תעניות קודם שכתב פירוש התורה והיה אומר ר"ת נכדו מה שפירש אדוני זקני הש"ס אף אני אעשה זאת "אבל פירוש המקרא לית בחילי כי לא אוכל עשוהו" ועתה ראיתי בספר מאמר העתים להרמ"ע וכו' אשר בסוף הספר ממש הביא מעשה ממקובל גדול פלא והפלא ומכלל הדברים נראה שרש"י כתב פירושו ע"פ הסוד ויש בדבריו רזון עילאין ולכן התענה תרי"ג תעניות ומשה רבינו ע"ה אמר לו אשריך וכו' ע"כ..

(שרש ישי דף ל"ד עמ' א' למהר"ש אלקבץ בעל לכה דודי)

### ❧ דברי חיים מצאנז ❧

..וכן אני אם כי אני זעירא דחברייא קבלתי ממו"ח זלה"ה שהי' גאון עולם ומהגאון בעל מחבר ים התלמוד והם סמכוני להורות ולדון כאשר הי' אתי בכתובים אשר ידוע שהם קבלו איש מפי איש עד רש"י ז"ל כידוע לכל ורש"י ידוע שקיבל איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה כמבואר ביוחסין ושאר ספרי היחוס.. (שו"ת דברי חיים חושן משפט חלק א סימן כ"ג)

### ❧ מוהר"ן מברסלב ❧

להתרחק מפירושים הנדפסים בחומש מקראות גדולות ההולכים בדרך המחקר ופשוטן של מקראות – ללמוד רק פרש"י שמפרש הפשט עפ"י חז"ל

ששת ימים תאכל מצות וכו'.. שכל אות ואות ובכל נקדה ונקדה של כל התורה הקדושה יש רזין עלאין, רזין גניזין, רזין ורזין דרזין, לעלא ולעלא עד אין סוף ואין תכלית.. וע"כ באמת אי"צ ללמוד מקרא כי אם עם פירש"י לבה, שרש"י הק' מכריח עצמו מאד לפרש המקרא עפ"י פשוטו, אבל בכל המקומות שא"א לפרשו עפ"י פשוטו מחמת קבלת רז"ל הוא מפרשו עפ"י דברי רז"ל, וגם בהמקומות שמפרש המקרא עפ"י פשוט מביא עפ"י רוב דברי רז"ל במדרשים ובגמרא, לידע ולהודיע שיש עוד כמה דרשות בזה המקרא, והפורש עצמו מפרש"י ללמד אור שלהם הרע וכיוצא באלו הפרושים הוא כפורש מן החיים, ועוקר את עצמו מחי החיים ומתורתו הקדושה.. (ליקוטי הלכות הל' תפלה הלכה ד' אות ז')

מפרשי דבריו ותמצאו נפלאות, ורש"י על הגמ' ג"כ הוא כולם מרועה אחד נתנו.. (של"ה הק' מס' שבועות פרק נר מצוה אות י"ד, דף ל' ע"ב)

### ❧ אור החיים הק' ❧

..ורש"י ז"ל רוח הקודש הופיע בו וכוון אל דברי חז"ל..

(אור החיים במדבר פרק כו)

### ❧ הרה"ק ר' שלמה אלקבץ זי"ע ❧

..דברי רש"י ז"ל הם דברי רבותינו הק' והחולק עליו בחולק עליהם והחולק עליהם בחולק על השכינה..

..ע"כ כל מי שרוצה לחוס על עצמו הוא צריך להתרחק מאד בתכלית הריחוק מספרי המחקרים שחיברו קצת הקדמונים כגון ספרי המפרשים על המקרא הנדפסים אצל המקראות גדולות ההולכים בדרכי החקירות וכיוצא בהם אין צריכים לפורטם..

(חיי מוהר"ן מברסלב סימן ת"ז אות א')

..היו משבחים מאוד את פרוש רש"י ושאינ צריכים ללמד פרוש אחר על המקרא עפ"י פשוט כי שאר הפשטנים רבם הולכים עפ"י דרכי החקירות וכו'..

(שבחי מוהר"ן מברסלב סימן רכ"ג)

..הרבה מקראות בתורה בלי שיעור שאין סובלים פרוש עפ"י פשוט כלל, ובפרט שהם סותרים הדין כפי המקובל בידינו מפי משה רבנו ע"ה בעצמו, כגון

### ❧ הגרי"ז מבריסק זי"ע ❧

אין ללמד לילדים רק פרש"י שכן זהו הפשט

..בזמן ששהה מרן הגרי"ז זצ"ל בב"ב, לרגל שמחת נישואי בנו שליט"א, באו אליו לבקרו הגאון רא"צ

יודעים מה זה רשב"ם ומה זה רש"י הם יודעים רק את מה שהמלמד אומר להם. ומלמד צריך ללמד את הילדים בחיידר כפי שרש"י מבאר, שכן זהו הפשט..

(עובדות והנהגות לבית בריסק ח"ג עמ' ק"ל)  
..בתקנות גדולות (אות ח) שיסדו הגר"ח מבריסק והגר"ח מייזל והגר"י שלויפר מסלונים כתבו: "והלימוד יהיה חומש על פי רש"י, למען יופח באפם נשמת חיים של תורתנו הקדושה ליראת השם"..  
(מכתבי הגר"ח תקנות גדולות)

טורצ'ין זצ"ל ועמו מנהל החיידר תשב"ר בב"ב. וכן כיתת תלמידים עם המלמד שלהם. שאל מרן הגרי"ז זצ"ל את הילדים בפרשת יתרו שלמדו באותו זמן, וכשהגיע לפסוק "או ירה יירה" הסביר א' הילדים - יירו עליו. הביט מרן הגרי"ז זצ"ל בפני המלמד בשאלה "מנין לילד פשט זה", ענה המלמד כי הרשב"ם מפרש ד"יורוהו בחיצים מרחוק", והיינו "יירה" כפשוטו.

אמנם מרן הגרי"ז זצ"ל הראה לו כי רש"י מפרש "יירה - יושלך למטה לארץ, כמו ירה בים", ואמר מרן הגרי"ז זצ"ל למלמד: "הנה הילדים אינם

### ❁ חפץ חיים ❁

#### פירש"י הוא פשוטו של מקרא ע"פ תורה שבע"פ המסורה לנו בקבלה

התורה - האסור והמותר, האזהרות והעונשים, המידות הקדושות ויסודות האמונה בהשגחת ה' ונפלאותיו, הכל נכנסין ונשרשין בלב הנער... למדו את בניכם חמשה חומשי תורה עם פירש"י וראשונים, כמו שנהגו אבותינו מעולם"..  
(סוף ס' חומת הדת)

..לפי החינוך האמיתי המחוייב כדת שנהגו אבותינו, שמלמדים עם הנער כל ה' חומשי תורה עם פירש"י - שבו מתבאר פשוטו של מקרא ע"פ מוסדות תורה שבע"פ המסורה לנו, המבארת לנו כל מצוה ומצוה שבתורה כהלכתה ע"פ הקבלה, נשתרש בלב הנער עכ"פ מידיעת בית רבן, כל מצות

### ❁ מהרי"ל ❁

#### פירוש רש"י ולשונו נכתב ברוח הקודש כאשר נתן ה' בפיו

והיתורים ושינויי הלשון יגיד שהפירוש והדעת כך, דאל"כ הלשון חסר. וכן המחברים ספרים הגדולים אשר נתן השם בדעתם לחבר ספרים, זה במדינה זו ובדור זה, וזה במדינה פלונית, וזה במדינה ודור פלוני, על פי שם השם להם באחד לייסר העם ולהורות להם, כמו שכתב ר"מ מקוצי שבא לו בחלום לחבר וכו', ולפיכך לפי צורך השעה והזמן במה שהיה הדור פרוץ שם השם בפיהם ברוח הקודש לקצר או להאריך לעשות עיקר מדבר לקבוע בלב שלא לזלזל..

(תשובות מהרי"ל חדשות סי' קפ"ו)

..וכמו שחשבתי בימי חרפי על דיקדוקים יפלפלו חריפים על לשון יתור תנאים, גם על מפרשים על פירוש רש"י כל אחד יפרש לדעתו מדלא קאמר הכי ומדלא קאמר הכי ש"מ דעתו כך, והעליתי על לבי שעל כל פנים אם חשב הכותב בלשונו אם אומר כך טעו וכך יטעו אבל כך אין לטעות, קודם שחשב כל זה יותר בקל היה מפרש להדיא, אלא ודאי המפרש והלמדנים לשם שמים יבוא דבריהם ודעתם בפיהם הפסק אמיתי ברוח הקודש, ואחרי שכן בא להם האמת בדיבור היותר שלם בלי חיסרון, וכן המעיינין מעמיקים ביושר הלשון

### ☞ חתם סופר ☞

..בן אורחות נותן התורה ית"ש עם כל עוסקי תורתו לשמה להכחיד תחת לשון קולמוסם והצלה משגיעותינו, ואם יתורצו בדוחק עב"פ לא תצא תקלה מתחת ידם, וכ"כ בתומים סי' כ"ה (קיצור תקפו כהן אות קב"ד)..

(שו"ת חתם סופר אהע"ז ח"ב סימן ק"ב)

### ☞ צמח צדק ☞

#### אין ללמוד תרגום אשכנזי שנוטה מפרש"י

..לא ילמדו פירוש התנ"ך עם הילדים כי אם עפ"י פירש"י המוסכם ומקובל לכל ישראל, ורובו מדברי חכמי המשנה והתלמוד שפירשו כן הפסוקים כגמרא או במדרשים, והוא נלמד באחת משלשה עשר מדות שהתורה נדרשת בהן, כמ"ש הרב הגדול בישראל מהר"ם אלשיך בכמה מקומות

בפירושו לתורה, א"כ מעתה בלתי אפשרי שיתנהגו המלמדים עפ"י תרגום אשכנזי, שבהרבה מקומות פירושו נוטה מפרש"י..

(אגרות קודש הצמח צדק סימן ל"ז אות ג', מיום ה' י"ג אדר א' תר"ח, מתוך מכתב שכתב לשלטונות שרצו להכניס או תרגום אשכנזי בת"ת)

### פרק ג'

"לשון התורה"ק היא בלשון הקודש, ולכן לא שייך ענין פשוטו של מקרא מה שקרוב ללשונינו ולשכל שלנו ללא קבלת חז"ל בפירושים שקיבלוה מסיני וברוח הקודש"

### ☞ ספר החינוך ☞

מעיקרי התורה להאמין שפירושי המקרא הם רק הפירושים האמיתיים שקבלו חז"ל דור דור עד משה רע"ה ולא שייך כלל פשוטו של מקרא, והמפקפק בזה אינו בכלל עם הקודש

..ומעיקרי התורה גם כן, להאמין כי פירוש התורה האמתי הוא הפירוש המקובל בידינו מחכמי ישראל הקדושים הקדמונים, וכל שיפרש בה דבר הפך כוונתם הוא טעות ודבר בטל לגמרי, לפי שחכמינו קבלו פירוש התורה ממשנה רבנו עליו השלום, שקבלו מאת השם ברוך הוא כשעמד בשמים ארבעים יום. ואף על פי שבזמן מועט מזה היה אפשר ללמוד בכח המלמד, רצה השם לרמוז ללומדים שילמדו במתון. והפירוש האמיתי שאמרנו, הוא הפירוש הכתוב בתלמוד הבבלי והירושלמי שחיברו חכמינו הקדמונים, שקבלוהו דור אחר דור ממשנה רבנו עליו השלום, והבבלי הוא יותר ארוך ומבואר, ועליו אנו סומכים יותר, והוא עשוי לששה סדרים ויש בו ששים מסכויות לפי חילוק הענינים, סימנם, ששים המה מלכות [שיר השירים ו', ח'], ותקכ"ב פרקים. וכן יתבאר פירוש התורה האמיתי מספרים אחרים שחיברו קצת מחכמינו הקדמונים, ונקראים ספרא וספרי ותוספתא ומכילתא. כל אלה ספרים שכל ישראל מאמינים בהם, וסומכים על דבריהם במה שיהיה שם מבלי מחלוקת, ובמה שיש



בו מחלוקת כבר פירשו הם גם כן ההכרע שנקח מהם, הכל מבואר יפה בלי שום ספק וערכוב למבינים. וכל מי שלבו נוקפו בענינים אלה, איננו בכלל עם הקדש, לפי שמפשט כתובי התורה בלתי פירושיהם וקבלתם האמתיות לא נסכים אל האמת לעולם, כי יש כמה כתובים בתורה נראים כסותרים זה את זה, ויודע פירושם יבין ויראה כי ישרים כל דרכי השם. הרי שכתוב בתורה [שמות י"ב, מ'] ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה, ומצינו בקהת בן לוי שהיה מיורדי מצרים, ואם אתה מונה כל שני חייו ושני חיי עמרם בנו ושמונים שנה של משה, שהיה בן שמונים בעמדו לפני פרעה לדבר אליו להוציא את בני ישראל ממצרים לא יעלו כולם כי אם שלש מאות וחמישים שנה, אלא שבא הפירוש על זה דמשעה שנאמר לאברהם [בראשית ט"ו, י"ג] כי גר יהיה זרעך, מתחיל חשבון הת"ל שנה, ופירוש הפסוק כן, ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים ובשאר ארצות, כלומר שהתחילו לגלות, ת"ל שנה, דמשעה שנאמר לו לאברהם כי גר יהיה זרעך וגו' התחיל עליו הצער, ומשם התחלת החשבון. ואל

יקשה עליך אמרו בני ישראל, שהרי אמרו במדרש [בראשית רבה פס"ג, ג'] אברהם נקרא ישראל, שנאמר ומושב בני ישראל, ומה שאמר בני ישראל, כלומר בני ישראל וישראל, אבל מפני שהתחיל לאב הצער בכשורת גלות הבנים הוציאו הכתוב בלשון זה. ומה שאמר במצרים גם כן לאו דווקא, אלא כלומר בגלות, ומה שהוציא הכל בלשון מצרים לפי ששם היה עיקר הגלות, ואחר העיקר הכל הולך ועליו נקרא לעולם. וכן כתוב בתורה [דברים י', כ"ב] בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה, וכשאתה מונה פרטן תמצא ס"ט נפשות, אלא שבא הפירוש [בבא בתרא דף קכ"ג ע"ב] שיוכבד נולדה בין החומות ולא נחשבה בפרט. וכן כתוב אחד אומר [שמות י"ג, ו'] שבעת ימים תאכל מצות, וכתוב אחד אומר [דברים ט"ז, ח'] ששת ימים. [וכתוב אחד אומר [שמות י"ט, כ'] וירד ה' על הר סיני, וכתוב אחד אומר [שם כ', י"ט] כי מן השמים דברתי עמכם]. ובאלה יש רבים, לא יתבאר פירונום לעולם כי אם בפירוש התורה המקובל בידינו ממש רבינו עליו השלום שנתנה לנו. (הקדמת ספר החינוך)

### ❧ רמב"ן ❧

**פירוש הגמ' אין מקרא יוצא מידי פשוטו – היינו פשוטו שקבלו חז"ל ולא לפי פשוטו הגשמי שלנו שאין אנו מבינים לשון הקודש – כי אין פשט המקרא כדברי חסרי דעת הלשון**

נוסף ללא צורך, אלא מקרא כמות שהוא. ובאמת יש פסוקים הרבה שאנו צריכים להוסיף בהן תיבה אחת או שתיים כדי להבין פשוטו. ולא מפני חסרון המקרא אלא מפני חסרוננו שאין אנו מבינים לשון הקודש אלא כענין שידמה ללשון שאנו שקועים בו בגלות בעונותינו.

(ספר האמונה והבטחון לרמב"ן פרק ט הובא

בשלה"ק (שבועות פרק תורה אור אות ס"ד) בשם

..כבר אמרו רבותינו זכרונם לברכה אין מקרא יוצא מידי פשוטו. ובאמרו אין מקרא יוצא, ולא אמר מקרא נדרש כפשוטו, למדנו כי אף על פי שיש לתורה שבעים פנים אין כל אחד מהם מבחיש הפשט, ואולי הפשט אחד מן הע'. ואם כן אין רשות לשום חכם לפרש בו פירוש שיכחיש את הפשט שאמרו רז"ל, הוא פשט המפרשים האומרים מקרא זה חסר ד' או ב' תיבות או חציו

יתר וחסר כולם בחכמה נכתבו ולא מצאו מדרש שהוא עיקרי במצות מוציא מקרא מידי פשוטו זולתי הנדרש בוהי' הבכור אשר תלד (תצא כה) כמו שהזכירו במסכת יבמות (כד א) .. מפני שהם עוקרים בכאן הפשט לגמרי נקרא להם כן. וזו היא כוונתם בכל מקום שהוזכר זה בתלמוד. לא שיתכוונו לעקור הגזרות שוות והרבוין זולתם מן המדרשים חס ושלום .. כי אין המכוון אלא שלא יוציאו אותו מפשטיה לגמרי. והוא מאמרם אין המקרא יוצא מידי פשוטו. לא אמרו אין מקרא אלא כפשוטו. אבל יש לנו מדרשו עם פשוטו ואינו יוצא מידי כל אחד מהם אבל יסבול הכתוב את הכל ויהיו שניהם אמת..

(השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם (שורש ב)

ספר ארזי הלכנון שמביא ספר הרמב"ן הזה) ..אמרם אין מקרא יוצא מידי פשוטו והיות לשון התלמוד מחפש בכל מקום ואומר גופיה דקרא במאי משתעי. וחס ושלום כי המדרשים כולם בענין המצות אין בהם מקרא יוצא להם מידי פשוטו אלא כולם בלשון הכתוב נכללים אף על פי שהם מרבים בהם בריבויים. ואין מדרש כבוד תלמידי חכמים מלשון את י"י אלהיך תירא מוציא הכתוב מפשוטו. וכן אם נאמר בכי יקח איש אשה שהוא בכסף אינו מוציא ממשמעו ופשטו. ולא כל אתין וגמין וריבויין ומעוטין ואכין ורקין ושאר המדרשים כולם. אבל הכתוב יכלול הכל כי אין הפשט בדברי חסרי דעת הלשון ולא בדעת הצדוקים. כי ספר תורת י"י תמימה אין בה אות

### לשון התורה"ק אינו כדרך לשון בעלמא, אלא כולה על דרך שמותיו של הקב"ה ואף נכתבה בלי הפסק תיבות

בספר בתורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא. ונראה שהתורה הכתובה באש שחורה על גבי אש לבנה בענין הזה שהזכרנו היה שהיתה הכתיבה רצופה בלי הפסק תיבות והי' אפשר בקריאתה שתקרא על דרך השמות ותקרא על דרך קריאתנו בענין התורה והמצוה ונתנה למשה רבינו על דרך קריאת המצות ונמסר לו על פה קריאתה בשמות. וכן יכתבו השם הגדול שהזכרתי כולו רצוף ויתחלק לתיבות של שלש שלש אותיות ולחלוקי' אחרים רבים כפי השמוש לבעלי הקבלה...

(רמב"ן בהקדמה לספר בראשית)

..עין תחת עין - הידוע בקבלת רבותינו שהוא ממזון.. והראיה לדברי חכמים.. ועל דרך הפשט אין הצלה מזאת השאלה.. והכלל כי הקבלה בכל מקום אמת..

(רמב"ן שמות פרק כא פכ"ד)

..עוד יש בידינו קבלה של אמת כי כל התורה כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא שהתיבות מתחלקות לשמות בענין אחד כאילו תחשוב על דרך משל כי פסוק בראשית יתחלק לתיבות אחרות כגון "בראש יתברא אלהים" וכל התורה כן מלבד צירופיהן וגימטריותיהן של שמות, וכבר כתב רבינו שלמה בפירושו בתלמוד ענין השם הגדול של ע"ב באיזה ענין הוא בשלשה פסוקי' ויסע ויבא ויט ומפני זה ספר תורה שטעה בו באות אחת במלא או בחסר פסול. כי זה הענין יחייב אותנו לפסול ס"ת שיחסר בו ו' אחד ממלות אותם שבאו מהם ל"ט מלאים בתורה או שיכתוב הו' באחד משאר החסרי' וכן כיוצא בזה אף על פי שאינו מעלה ולא מוריד כפי העולה במחשבה וזה הענין שהביאו גדולי המקרא למנות כל מלא וכל חסר וכל התורה והמקרא ולחבר ספרים במסורת עד עזרא הסופר הנביא שנשתדל בזה כמו שדרשו מפסוק ויקראו

### ☞ מחזור ויטרי ☞

**פירושי המקרא שכתבו חז"ל הם ברוח הקודש, שנאמרה למשה רע"ה בהר סיני, וניתן ליכתב לסופרים שבכל דור ברוח הקודש**

דף כ"ב: יומא דף ע"א: גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא.. ולא אלו בלבד נאמרו למשה מסיני, אלא אף תרגום ופסקי המקראות והטעמים נאמרו לו בעל פה.. ואמרינן נמי במגילה דף י"ט... מלמד שהראה לו הקב"ה למשה בסיני דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים..

(מחזור ויטרי אבות פ"א מ"א)

**הרבה מקראות בתורה אינן כפשוטן וא"א שיהיו הדברים כפשוטן**

אותו, ולעולם אל ישליך אדם דעתו אריו כי העינים הם לפנים ולא לאחור..

(אגרות הרמב"ם לחכמי העיר מרשיליא דף ח' ע"א)

### ☞ הרא"ש ☞

..לפי שאין כל התורה טבעיית אלא קבלה, וע"ז נאמר (דברים י"ח) תמים תהיה עם ה' אלקיך, כלומר אפי' יבוא לך הדבר חוץ מן הטבע אל תהרהר אחר הקבלה..

(שו"ת הרא"ש כלל נ"ה)

### ☞ נצי"ב ☞

**טבע כל התורה שאין הספור שבה מבואר יפה ולכן לא שייך פשוטו של מקרא רק עפ"י קבלת חז"ל בפירושי הפסוקים, וזה לא נקרא דרש אלא פשט**

הערות מן הצד. דזה החרוז כוון לזה הספור. וזה החרוז כוון לזה. ולא מיקרי דרוש. אלא כך הוא טבע השיר אפי' של הדיוט. ומושכל עוד דמי שיוודע בטוב הענין שהביא לידי מליצה זו שנתחבר עליו. מתוק לו אור לשון של השיר ודקדוקה הרבה יותר מלאיש שאין לו ידיעה מתכונת הענין ורק בא להתבונן מן המליצה תורף הענין. כי אז עלול הוא להשערות בדויות. מה שלא היה מעולם ולא לזה כוון המשורר. כך הוא טבע כל התורה שאין הספור שבה מבואר יפה. אלא יש לעשות הערות

..משה קבל תורה מסיני, כל התורה כולה שבכתב ושבעל פה.. שאין לך דבר הכתובה בנביאים ובכתובים שצריכה תלמוד, שלא נאמרה למשה בתלמודו בסיני, אבל לא ניתנו ליכתב על ידו, עד שבאו סופרים שבכל דור ודור ובתבוסם על פי רוח הקודש כמו שנגזר עליהם מששת ימי בראשית.. והוא שאנו אומרים בתלמוד בכמה דברים סנהדרין

### ☞ הרמב"ם ☞

..אין ראוי לאדם להניח דברים של דעת שכבר נתאמת הראיות בהן וינעור כפיו מהן, ויתלה בדברי יחיד מן החכמים ע"ה, שאפשר שנתעלם ממנו דבר באותה שעה, או שיש באותם הדברים רמז, או אמרם לפי שעה, ומעשה שהיה, הלא תראו שהרי כמה פסוקים מן התורה אינן כפשוטן, ולפי שנודע בראיות של דעת שאי אפשר שיהיה הדבר כפשוטו תרגמו המתרגם ענין שהדעת סובלת

..והנה בנדירים דל"ח העלו בפ"י המקרא כתבו לכם את השירה. שהוא כל התורה. והביאו ראיה מסיפיה דקרא למען תהיה לי השירה הזאת לעד. [ואופן הוכחה זו מבואר במקומו של אותו מקרא]. הא מיהא יש להבין היאך נקרא כל התורה שירה. והרי לא נכתבה בלשון של שירה. אלא ע"כ יש בה טבע וסגולת השירה. שהוא דבור בלשון מליצה. דידוע לכל מבין עם תלמוד דמשונה לשון המליצה מספור פרזי בשני ענינים בטבע ובסגולה. א) דבשיר אין הענין מבואר יפה כמו בספור פרזי. וצריך לעשות

בכל התורה כולה. שמלבד הענין המדובר בפשט המקרא. עוד יש בכל דבר הרבה סודות וענינים נעלמים אשר מחמת זה בא כמה פעמים המקרא בלשון שאינו מדויק כל כך. וכ"ז אינו בתורה הקדושה לבד אלא בכל מקראי קדש. כמו שביארנו בס' דברים בפ' שופטים עה"פ ודבר אליהם את כל אשר אצונו בהרחב דבר. פירוש מקרא בס' יחזקאל. שהיה בספר יחזקאל מרומז סתרי הטבע וסודות התורה. מה שלא ניתן רשות להנביא לגלות לבני דורו..  
(העמק דבר, הקדמה אות ג')

ופירושים לדקדוקי הלשון. ולא נקרא דרוש. אלא כך הוא פשט המקרא. ומושכל עוד שאין אדם יכול לעמוד על דקדוק דבר ה' אם לא שמכוין לאיזה דבר הלכה או מוסר ואגדה הבא בקבלה בדברי חז"ל. ולו מתוק האור של הדיוק ביותר. (ב) דבשיר יש סגולה לפארה ברמזים מה שאינו מענין השיר. כמו שנהוג לעשות ראשי החרוזים בדרך א"ב או שם המחבר. וסגולה זו מיוחדת במליצה ולא בספור פרוזי. וידוע דסגולה זו מכרחת הרבה פעמים להמחבר לעקם את הלשון כמעט. רק כדי שיחלו ראשי החרוזים באות הנדרש לו. ודבר זה ממש היא

### ☞ מהר"ל ☞

הרודפים אחר פשט לשון המקראות עשו את התורה הפקר, דפשט המקראות הם רק כקבלת חז"ל בפירושן האמיתי, ולא מה שנראה לנו לפי הלשון – שתרגום המקראות צריך תוספת עפ"י קבלה מסיני ולא כלשון המקרא לבד

שהתורה פירשה כי לקח "מאבני המקום", כי מה לנו בזה, רק כל דבור ודבור במראה הזה הוא דבר מופלא  
..עוד דע אתה אם תחפש דברי חכמים כמטמוניות או תמצא אוצר כלי חמדה אשר אצרו במטמוניהם, ואיש הפתי חושב אך דברי דרשה הם, לא אמרו כך אלא להרחבת הלשון, ואתה לא תחשוב כן, רק כי כל דבר מדבריהם שורש התורה.

(מהר"ל גור אריה בראשית פרק כח)  
{ועי' ספרי החיד"א (מראית העין חולין דף צ"א, פתח עינים חולין דף פ"ז) שנתקשה ג"כ על אלו שלא פירשו שם כפשט חז"ל עי"ש}  
..תניא (קידושין דף מ"ט.) רבי יהודה אומר, המתרגם פסוק כצורתו, הרי זה בדאי. והמוסיף עליו, הרי זה מחרף ומגדף. (וברש"י שם ואונקלוס כשהוסיף לא מדעתו הוסיף שהרי בסיני ניתן אלא שנשתבחה וחזר ויסדו.) ויראה פירוש, המתרגם פסוק [כצורתו], שאין מכוין רק לבאר

..דרשו רבותינו ז"ל כתיב "ויקח מאבני המקום", ולבסוף כתיב (פסוק יח) "ויקח את האבן", אלא התחילו מריבות וכו' (שנתקבצו כל האבנים וכולן נבלעו באחת). ויש מפרשים מאי "מאבני המקום" 'אחד מאבני המקום'. ואלו האנשים מצאו תורה של הפקר לפרש בה ברצונם, כי אף הדיוט אינו מדבר כדברים האלו, דמאחר שלא לקח רק אבן אחד - לא הוי ליה למכתב רק 'ויקח אבן', ..ודבר זה ברור למשכיל, רק מפני שרדפו אחר פשט הכתוב נהגו בתורה הפקר:

אבל חכמי האמת פירשו האמת, כי ר' יצחק פירש כן כי נתקבצו כל האבנים אל מקום אחד, זה אומר 'עלי ניח צדיק את ראשו'  
..הוכרתי לכתוב דברים אלו להראות לאנשים עורי לב, אשר שמים דברים אשר הם כבשונו של עולם - לדברי תוהו, כאילו אין בהם ממש, ודבריהם אשר הם תפל בלי טעם וריח - לדברים אשר הם ברומז של עולם, כי איך לא יביטו אל המראה הגדול

הרי ספרים נכתבים בכל לשון. ומה שאמר (קידושין מט א) 'והמוסיף עליו הרי זה מחרף ומגדף וכו', אינו דומה אל מה שאנו דורשין כמה דברים על הכתוב, שדבר זה לא נקרא שמתרגם הפשט, רק 'דרשה' נקרא. אבל מי שמתרגם הפסוק לרבים, על זה אמרו אם מתרגם אותו כצורתו, הרי זה בדאי. ואם מוסיף עליו, הרי זה מחרף ומגדף, וזה מבואר.

..כי אין לחשוב כמו שחשבו בני אדם שיהיה כך מפני שכך דרך בני אדם, לפעמים כותב תיבה מלאה, ולפעמים שכותב אותה חסרה. כי כל אלו דברים הם דברי בורות, שאין ראוי לחשוב על דברי תורה כך, שהם דברי אלהים חיים. וכמו שכל מעשה אלהים אשר פעל ועשה בעולמו, אין להוסיף ואין לגרוע, כמו שאמר הכתוב (קהלת ג, יד) "כי כל אשר יעשה האלהים וגו' עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע", כל שכן בדבריו הנאמנים, שאין להוסיף ולגרוע מהם אפילו נקודה אחת. שהתוספת והגרעון שייך בדברי בני אדם, שמוסיף וגורע כפי רצונו. אבל בדברי אלהים חיים לא שייך תוספת וגרעון. ולכך האומרים כך אינו רק דברי שטות, ולא ראו גדולת ה' וגדולת תורתו. כי אילו ידעו, לא היו אומרים שאפשר תוספת נקודה או גרעון כלל, רק הכל משוער בלי תוספת ובלי גרעון. ולפיכך רבותינו ז"ל, יודעי התורה, דרשו מן חסירות ויתירות שבמקרא כמה וכמה דברים, כמו שיתבאר.

(מהר"ל תפארת ישראל פרק ס"ה)

המלות בתרגום, הרי זה בדאי. מפני שהוא משקף, שאין התרגום כך, שהתרגום צריך קבלה, שלפעמים מוסיף מלה אחת, הכל לפי הקבלה. ומפני זה כאשר הוא מתרגם פסוק כצורתו מדעתו, לומר כי זהו תרגום המקרא, הרי זה בדאי, כי התרגום של הכתוב הוא צריך תוספת... וכך המתרגם פסוק כצורתו מדעתו, ואינו קבלה, אין זה נקרא כלל בשם תרגום. וכיון שאין זה נקרא כלל בשם תרגום, הרי הוא בדאי, שאין זה תרגום הכתוב. והמוסיף עליו, שהיה רוצה לתקן דבר זה, הוא מחרף ומגדף, מפני שרוצה לתקן דברי השם יתברך שנתנו מסיני...

..ואם תאמר, ומה בכך אם יתרגם הפסוק כצורתו, יהיה כמו שכתוב התורה בלשון תרגום, וכי בשביל זה יהיה בדאי. דבר זה אין קשיא כלל, כי רצה לומר שהוא מפרש לרבים הכתוב כצורתו, וזה בדאי, שהרי אין לתרגם הכתוב לרבים כך. ולפי זה נראה אותם שהעתיקו ה' חומשי תורה ללשון אשכנז, הם בכלל המתרגם פסוק כצורתו, והרי זה בדאי. אך אין נראה כך מפרק קמא דמגילה (ח ב), דאמרינן שם שהספרים נכתבים בכל לשון, וכן בפרק כל כתבי (שבת קטו ב). לכך צריך לומר הא דאמר הכא 'המתרגם פסוק כצורתו הרי זה בדאי וכו', היינו כאשר מתרגם אותו לרבים, כדמשמע 'המתרגם פסוק כצורתו'. אבל אין מכוין להעתיק הכתוב ללשון אחר. אבל אם מכוין להעתיק הכתוב ללשון אחר,

### ❧ הגר"א ❧

#### פשוטי התורה מתהפכת כמו חומר חותם

וכמ"ש מכות כב ע"ב כמה טפשאי אינשי דקיימי מקמי ס"ת וכו' ואתו רבנן וכו', וכן בפיגול ורוב התורה. ע"כ צריך שידע פשוטו של תורה שידע החותם..

(הגר"א באדר"א ריש פ' משפטים שמות כא, ו)

..אל הדלת או אל המזווה, פשטי' דקרא גם המזווה כשרה, אבל הלכה עוקרת את המקרא וכן ברובה של פרשה זו, וכן בכמה פרשיות שבתורה, והן מגדולת תורתנו שבע"פ שהיא הלמ"מ והיא מתהפכת כחומר חותם, וכו',

### ☞ דברי יואל מסאטמאר ☞

אף דאין מקרא יוצא מידי פשוטו הרבה מקראות א"א לפרשם כפשטם, וגם פשוטו של מקרא היא רק כפירושי חז"ל

מקרא יוצא מידי פשוטו, שהרי כלל זה נמי הלכתא הוא, ולא נראה שיהיה שום חולק על כלל זה.. ונראה ליישב דחכמים ס"ל דפשוטו של מקרא מיירי בדברי תורה, דמצינו כמה מקראות כיוצא בזה שאי אפשר לפרשם אף לפי פשטם כי אם שהחרב וכלי הזיין האמורים בהם קאי על דברי תורה, וכהא דכתיב (תהלים קמ"ט) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם, ופירש"י ז"ל שם דרוממות האל שהם מזמרים בגרונם הוא החרב פיפיות שבידם, הרי דאף דנקרא כתיב חרב פיפיות, ההכרח לומר דפשוטו של מקרא קאי על דברי תורה ותפילה.. (דברי יואל פר' בחקתי עמ' ת"ו)

..עפ"י מה דאיתא במסכת שבת (דף ס"ג ע"א) לא יצא האיש בסייף וכו' ואם יצא חייב חטאת ר"א אומר תכשיטין הן לו וחכמים אומרים אינן אלא לגנאי שנא' (ישעיה ב') וכתתו חרכותם.. מ"ט דר"א דאמר תכשיטין הן לו דכתיב (תהלים ס"ג) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך, א"ל רב כהנא למר בריה דרבינא האי בדברי תורה כתיב, פרש"י הוה זהיר לחזור על משנתך שתהא מזומנת לך בשעת הדין להביא ראיה כחרב על ירך גבור וגו' א"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו.. ולכאורה יש להבין.. מדוע לא קא מקשה גמ' על דברי חכמים מקרא דחגור חרבך וגו', דאין לומר דרבנן לא ס"ל הך כללא דאין

### ☞ בית הלוי ☞

לפני ביאת המשיח יחזרו הנסיונות שהיה אצל כת הצדוקים שפירשו המקרא כפשוטן בשכלן הטבעי ולא כקבלת חז"ל דוקא

לעסוק בהך דבע"פ יזכו לגאולה אותם שנשארו כאמונתם וכמו שאמר הכתוב (חבקוק ב) וצדיק כאמונתו יחיה. ועיקר הנסיון יהיה כאמונה בתורה שבע"פ היפך דברי הצדוקים שהיו בזמן החורבן, וכל החזיון הזה כמעט הוא נראה ברור בחוש עד כי אין צריך לראיה לדברים הללו: (-ומסיים שם בסוף המאמר-) ..ומש"ה קודם הגאולה יתגבר שנית היצה"ר של הכפירה ובפרט בתורה שבע"פ ובדברי החכמים ויסבלו ממנו ישראל הרבה, והיא כדי לתקן אותה החטא דעבורו נחרב הבית ומי אשר ישאר שלם כאמונתו יזכה לגאולה.. ומסיים הפסוק וצדיק כאמונתו יחיה דכל מי שישאר חזק ושלם כאמונתו אז צדיק יקרא לו ויחיה. (בית הלוי פר' בא פרק י"ב)

..והטעם לזה הוא דידוע דבית ראשון נחרב בחטא ע"ז ובבית שני לא היה זה החטא כלל רק שנתחדשו אז בישראל כת הצדוקים שכחשו באמונה ובקבלת חכמינו ז"ל בתורה שבע"פ ופירשו התורה כפי שכלם הטבעי ועי"ז נחלקו ישראל לכתות ונעשה פירוד בין הלבבות ורבתה השנאה והמחלוקת וזהו שגרם החורבן. ועל כן צריכים ישראל קודם הגאולה לתקן אותו החטא שגרם להם החורבן והוא הכפירה בתורה שבע"פ וע"כ אינם נגאלים רק בזכות עסק של המשנה דהוא כלל תורה שבע"פ.. וכמו כן תהיה בגאולה העתידה דלבסוף יתעורר ויהיה עיקר התגברות של היצה"ר באותו החטא והוא הכפירה בתורה שבע"פ, וכמו שאמרו בסנהדרין (דף צ"ו) אין בן דוד בא כו' שנאמר כולו הפך לבן טהור הוא, ועי"ז שיתחזקו ישראל באמונתם וירכו

🕉 הגר"א וואסערמאן בשם הגר"ח מבריסק זי"ע 🕉

הטועה בעניני מינות בשוגג שנגרם ע"י לימוד פשוטן של מקרא הוא ג"כ אפיקורם  
– נעביך אפיקורם ג"כ אפיקורם

הלוי זצ"ל מבריסק בדעת הרמב"ם כי שבכפירה לא שייך שוגג, דהא מכל מקום אינו מאמין, וא"א להיות בכלל ישראל בלא אמונה, ואומרים בשמו בזה הלשון "דער וואס איז נעביך א אפיקורם איז אויך א אפיקורם" ..

(קובץ מאמרים למרן הק' ר' אלחנן וסרמן זי"ע,

מאמר שיבוש בדיעות)

..דעת הרמב"ם (פ"ג הל' תשובה ה"ז) דהמאמין בהגשמה הוא מין, והראב"ד כתב שגדולים וטובים טעו בזה.. (ו"ל .. וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בזו המחשבה לפי מה שראו במקראות.. ולפי גירסת הכסף משנה "מצד תפיסתו לשונות הפסוקים והמדרשות כפשטן" ..) ושמעתי בשם כבוד מורי ורבי הגר"ח

### פרק ד'

"התנגדות נחרצת מגדולי הדורות על הדפסת פירושים וליקוטים של בני דורינו בתוך החומש מתחת פרש"י - ורמב"ן"

ומכאן יש ללמוד כי שלא כדין עושים מחברי זמנינו המדפיסים ספריהם בתוך החומש, כי לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול..

(מרא דעובדא ח"א עמ' ר"פ)

🕉 הרה"ק ר' יצחק אייזיק

מזידיטשוב זי"ע 🕉

..מרן אדמו"ר הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע הקפיד מאוד על אלו שהדפיסו פירושים שלהם בתוך החומש ואמר ע"ז דברים קשים מאוד אף על אלו שהיו אוהביו וידידיו ונתן להם הסכמה על ספריהם אולם התנגד על שהדפיסוהו בתוך החומש, ועכשיו הותרה הרצועה כל הרוצה ליטול את השם בא ונוטל.. גם הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שלח פעם אל אחד מהצדיקים שימלא בקשת אדמו"ר מהרי"א מזידיטשוב.

(בית זידיטשוב)

🕉 חתם סופר 🕉

..אשר עלה ברעיונו להדפיס ספר רמב"ן על התורה.. ובקש ממני להעתיק לו חידושי על הרמב"ן הנ"ל ולעשותו כמו תוספת עליו.. עצתו בזה לא נהירא לי, כלומר לא סבירשא לי.. האמת אגיד כי תל"ת ימצא בכלל חי' תורה שלי שאני רגיל לעשות קונטרס מיוחד לכל שנה ושנה ולהעלות מה שחנני ה' מידי שבת בשבתו בעיוני בשעת העברת שמו"ת ובשעת קריאת התורה.. אך אח"ז מי יכניסני למקום הזה לעשותני סניף לרמב"ן ח"ו, ה' יודע כי לא כן אנכי עמדי..

(שו"ת חתם סופר ח"ו סימן ס"א)

🕉 הגה"ק ר' משה אריה פריינד

זצ"ל 🕉

..צדיקי הדורות נ"ע הפליאו הזכיה העצומה שהיתה להמאור ושמש, שהדפיסו את ספרו בתוך החומש,